

سیری در محلات فقهی

مصطفی رفیجانی

مقدمه

امروزه یکی از منابع مطالعاتی پژوهش‌گران، مجلات علمی تخصصی است. بی‌تردید این‌گونه مجلات، جزو منابع به روز و کارآمد محسوب می‌شوند؛ چه آنکه زاویه نگاه آنها غالباً به نیازها و دغدغه‌های روز اجتماع است. این مجلات می‌تواند محلی برای پاسخ به سؤالات و نیازهای روز جامعه قلمداد شود و افکار دانشمندان نیز با واقعیات جامعه سنجیده شود و محک خورد.

یکی از عرصه‌های علمی، مباحث فقهی و اصولی است. این‌بخش نشریه در پی معرفی این مجلات است تا مخاطب پس از آشنایی با موضوعات یادشده، نیاز جامعه پیرامون را بشناسد و سپس با توجه به اطلاعات یادشده، طرحی نو در اندازد و کاری تازه کند و گره فروبسته‌ای را باز گشاید.

در انتخاب مجلات سعی شد، اعتبار علمی و تنوع موضوعی لحاظ گردد و نیز فهرست و چکیده یکی از موضوعات برگزیده، آورده شود.

فصلنامه تخصصی فقه و حقوق، سال پنجم، شماره ۱۷، تابستان ۱۳۸۷.

فهرست مقالات:

۱. قرآن کریم و قاعده «احسان»،
ابوالقاسم علیدوست، ص ۷؛
۲. منابع فقه در قرآن کریم، سیف‌الله صرامی، ص ۳۹؛
۳. قواعد اختصاصی انعقاد عقد توسط نماینده، ابراهیم عبدی‌پور، ص ۶۵؛
۴. عوامل و نتایج تورم کیفری و راهکارهای مقابله با آن، محمدابراهیم شمس‌ناتری و محمدعلی جاهد، ص ۹۳؛
۵. نقش قواعد مدنی در شناسایی مسئولیت کیفری شخص حقوقی، عبدالله خدابخشی، ص ۱۲۱؛
۶. تأملی در مفهوم، ماهیت و جایگاه حقوقی سیاست‌های کلی نظام، ابراهیم موسی‌زاده؛
۷. تأملی بر مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها، ناشی از نقض حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، محمد شمسایی و حجت سلیمی‌ترکمانی، ص ۱۷۹.

چکیده مقاله «عوامل و نتایج تورم کیفری و راهکارهای مقابله با آن (محمدابراهیم شمس‌ناتری و محمدعلی جاهد):
انسان‌ها و جامعه انسانی از لحاظ روابط مادی و غیرمادی و در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیوسته در حال تغییر و تحول‌اند و بنابراین قوانین ناظر بر این روابط و ابعاد نیز باید تغییر یابد و با تحولات آن

هماهنگ شود. ولی گاهی این تغییر، از حالت عادی و متناسبش خارج شده و با نوعی افراط در تصویب قوانین جدید و جرم انگاری‌های فراوان همراه می‌شود. مثلاً در عصر حاضر، توسعه جوامع بشری، وضع قوانین کیفری متنوع و متعدد را به دنبال دارد، تا جایی که در عرصه حقوق کیفری، پدیده‌ای به نام «تورم کیفری» نمایان شده است. منظور از تورم کیفری، تنوع و افزایش رفتارهایی است که از طریق جرم‌انگاری‌های بی‌رویه، به عنوان عمل مجرمانه در قلمروی حقوق کیفری نمود دارد. ظهور تورم کیفری بستگی به عوامل مختلفی دارد و بروز آن به نتایج سویی در داخل نظام سیاست جنایی منتهی می‌شود. در این مقاله، سعی بر شناخت تورم کیفری، علل ظهور، پیامدها و راهکارهای مقابله با آن است. واژگان کلیدی: حقوق کیفری، عدالت ترمیمی، آزادی‌های فردی، ضرورت اجتماعی.

فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال هشتم، زمستان ۱۳۸۷،
پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، شماره ۳۲.

فهرست مقالات:

۱. معیارهای عدالت اقتصادی از منظر اسلام (بررسی انتقادی نظریه شهید صدر)، سیدرضا حسینی، ص ۵؛
۲. آزادی‌ها و مسئولیت‌های اقتصادی مردم از دیدگاه اسلامی، سیدحسین میرمعزی، ص ۳۷؛
۳. تحلیل نظری ساختار بیمه‌های عمر در نظام تکافل و بیمه‌های متعارف، محمدمهدی عسگری و حمیدرضا اسماعیلی گیوی، ص ۶۳؛
۴. اصول حاکم بر شاخص‌های نابرابری درآمدی و بررسی آنها از نظر اسلامی، سید محمدعلی کفایی و حسین نصیری، ص ۹۳؛
۵. اصول مدل علمی براساس مبانی و پارادایم‌های اقتصادی اسلامی، علی‌رضا پورفرج، ص ۱۲۳؛
۶. اوراق بهادار (صکوک) جعاله؛ ابزاری کارآمد برای توسعه صنعت گردشگری، سیدعباس موسویان، مجتبی کاوند و حمید رضا اسماعیلی گیوی، ص ۱۴۱؛
۷. رهیافت‌های تلفیقی در طراحی رشته اقتصادی اسلامی، عادل پیغامی، ص ۱۷۱.

چکیده مقاله «اوراق بهادار(سکوک) جعاله؛ ابزاری کارآمد برای توسعه صنعت گردشگری (سیدعباس موسویان، مجتبی کاوند و حمیدرضا اسماعیلی گیوی):

صنعت گردشگری در جایگاه بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنعت دنیا، به‌صورت منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی کشورها شمرده می‌شود. ایران نیز به‌لحاظ وجود آثار تاریخی، تنوع اقلیمی، مرکزیت تشیع، اماکن مقدسه، حوزه‌های علمیه و ده‌ها زمینه دیگر، از جمله کشورهای مستعد گردشگری در سطح جهان ارزیابی می‌شود.

براساس تحقیق‌های انجام شده، ایران از نظر موقعیت‌های ممتاز جغرافیایی تنوع اقلیم و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی در میان ده کشور برتر جهان قرار دارد؛ اما متأسفانه از لحاظ جذب گردشگر در رده شصت‌وهفتم جهان و از لحاظ درآمدهای صنعت گردشگری در رده هفتادوهفتم جای دارد! از عوامل مهم ناکامیابی، عدم سرمایه‌گذاری مناسب در مسایل زیربنایی و روبنایی در بخش گردشگری است؛ بنابراین ارایه راه حلی مناسب که بتواند سرمایه کافی را برای توسعه این صنعت فراهم کند، ضروری است.

مقاله حاضر پس از بررسی وضعیت کنونی، به موانع اقتصادی مالی توسعه صنعت گردشگری اشاره دارد. مؤلفان به نقش اقتصادی بالقوه این صنعت پرداخته‌اند و با استفاده از روش اکتشافی کاربردی و بهره‌گیری از اوراق بهادار(سکوک) جعاله به ارایه مدل‌های عملیاتی تأمین مالی اشاره دارند. اوراق بهادار جعاله که از نوع ابزارهای مالی انتفاعی با بازدهی معین است، به‌گونه‌ای است که ضمن رعایت ضابطه شرعی، از قابلیت‌های بالای عملیاتی و توجیه اقتصادی نیز برخوردار است و انتظار می‌رود افزون بر تأمین مالی صنعت گردشگری، اثر قابل توجهی در گسترش ابزارهای مالی اسلامی و بازار سرمایه ایران داشته باشد.

واژگان کلیدی: گردشگری، توسعه گردشگری، مانع‌های توسعه گردشگری، تأمین مالی، تأمین مالی اسلامی، اوراق جعاله.

دو فصلنامه آموزه‌های فقهی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، شماره ۲، بهار و تابستان ۱۳۸۸.

فهرست

مقالات:

۱. نسبت و رابطه دانش فقه و علم حقوق در نظام حقوقی ایران، دکتر سیدابوالقاسم نقیبی، ص ۳؛
 ۲. تعظیم و بزرگداشت شعائر الهی در آینه فقه اسلامی، دکتر مرتضی رحیمی، ص ۲۱؛
 ۳. حکم حکومتی و مبانی استنباط آن، دکتر فرج بهزاد وکیل‌آباد، ص ۴۵؛
 ۴. مصلحت و جایگاه آن در حکومت اسلامی، دکتر علیرضا صابریان، ص ۷۳؛
 ۵. بررسی حدیث «السلطان ولیّ من لا ولیّ له»، سیدجعفر علوی‌گنابادی، ص ۱۰۷؛
 ۶. بررسی آرای فقها درباره تبدیل مهریه به نرخ روز، زینت جعفری‌فشارکی، ص ۱۲۳؛
 ۷. بررسی قاعده جبّ (الإسلام یجبّ ما قبله و التوبه تجبّ ما قبلها)، سید محمدانور علوی، ص ۱۴۳.
- چکیده مقاله «حکم حکومتی و مبانی استنباط آن» (دکتر فرج بهزاد وکیل‌آباد):

این نوشتار ضمن اشاره به مهم‌ترین معانی لغوی و اصطلاحی حکم و حکومت، به جایگاه حکم حکومتی در میان تقسیمات احکام و تعریفی روشن از حکم حکومتی نیز پرداخته است.

سپس مؤلف به مبانی استنباط حکم حکومتی اشاره می‌کند و تفاوت میان حکم و فتوا در مواردی از قبیل مصالح عمومی، عقل، تجربیات بشری، عرف، سیره و بنای عقلا به عنوان پایه‌های استنباط حکم حکومتی بیان می‌کند. وازگان کلیدی: حکم، حکومت، حکم حکومتی، مصلحت، عقل، بنای عقلا.

دو فصل‌نامه تخصصی فقه و حقوق خانواده (ندای صادق) دانشگاه امام صادق علیه السلام، سال چهارم، بهار و تابستان ۸۸، شماره ۵۰.

فهرست مقالات:

۱. بررسی مبانی فقهی ماده ۶۳۰ قانون مجازات اسلامی، دکتر مریم ابن‌تراب، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، ص ۵؛
 ۲. حریم خصوصی کودک و حق والدین بر تربیت، دکتر لیلاسادات اسدی، مدرس دانشگاه امام صادق علیه السلام، ص ۲۷؛
 ۳. حمایت کیفری از خانواده در قانون مجازات اسلامی، دکتر امیرحمزه زینالی، عضو گروه پژوهشی رفاه اجتماعی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، محمدباقر مقدسی، ص ۴۶؛
 ۴. آثار و گستره اذن ولی در نکاح دوشیزه، دکتر فائزه عظیم‌زاده‌اردبیلی، استادیار دانشگاه امام صادق علیه السلام، ص ۶۷؛
 ۵. بزه دیده‌شناسی زنان و زمینه‌های مؤثر در کاهش جرایم، دکتر هما داوودی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، ص ۸۸؛
 ۶. مبانی فقهی و حقوقی نظام تعدد زوجات در خانواده، دکتر فریبا حاجی‌علی، استادیار دانشگاه الزهراء، ص ۱۰۸؛
 ۷. اثر جنون در انحلال نکاح، سعید ابراهیمی، دکتر محسن اسماعیلی، استادیار دانشگاه امام صادق علیه السلام، ص ۱۳۱؛
- چکیده مقاله «مبانی فقهی و حقوقی نظام تعدد زوجات در خانواده (دکتر فریبا حاجی‌علی):

موضوع تعدد زوجات تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی همواره وجود داشته است. قرآن در این باره، در پی نظام‌بخشی به برخی از این عوامل و محدودکردن توسعه بی‌رویه آن در جامعه اسلامی است. محدودیت تعداد و شرایط خاص مانند رعایت عدالت میان زنان نشان‌گر این معناست. شأن نزول آیات بیان‌گر آنست که عامل بسترساز تعدد زوجات عمدتاً

رسیدگی به امور یتیمان و زنان بی سرپرست بوده است و گرنه در آیات نکاح، اصل تک‌همسری را آشکارا می‌توان دریافت.

با دقت در سنت و روایات درمی‌یابیم که هر جا تعدد زوجات مجاز اعلام گردیده، توجه به فلسفه اصلی آن وجود داشته است. بنابراین در پاسخ اشکالاتی که بر تعدد زوجات در اسلام وارد می‌شود، می‌توان پاسخ‌های قانع‌کننده‌ای را بیان و راهکارهایی قانونی برای جلوگیری از سوء استفاده از این حکم اسلامی پیشنهاد کرد.

واژگان کلیدی: فقه، قانون، ازدواج، تعدد، زوجات، عقد نکاح.

دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات اسلامی فقه و اصول
(نشریه دانشکده الهیات و معارف اسلامی)، شماره پیاپی ۸۳/۱،
پاییز و زمستان ۱۳۸۸، ص ۸۱-۱۱۲.

فهرست مقالات:

۱. فقه منظوم شیعی در دو قرن اخیر، سیدمحمد امامزاده، دکتر حسن عبداللهی، ص ۱۱؛
 ۲. بررسی مسئله حرمت «لهو» به عنوان قاعده‌ای فقهی، جواد ایروانی، دکتر محمدحسن حائری، ص ۴۳؛
 ۳. بررسی علل اختلاف آرای فقها در رویکرد به اخبار، عبدالله بهمن‌پوری، عظیم موحدی، ص ۸۱؛
 ۴. نگرشی در اخبار تحلیل «نفی ضمان خمس سابق بر ملکیت شیعه» حمیده عبداللهی، دکتر علی‌مظهر قراملکی، دکتر عابدین مؤمنی، دکتر سید محمدرضا امام، ص ۱۱۳؛
 ۵. تنصیف مهریه در موت زوج قبل از آمیزش، دکتر امان‌الله علیمرادی، محمد محسنی‌دهکالانی، ص ۱۳۷؛
 ۶. مقدسات و توهین به آن در حقوق کیفری ایران، سید ابراهیم قدسی، امین کوهیان‌افضل‌دهکردی، ص ۱۶۵؛
 ۷. درنگی در محرومیت زوجین از حق قصاص، علی کشاورز، دکتر حسین ناصری‌مقدم، ص ۲۰۷.
- چکیده مقاله «بررسی علل اختلاف آرای فقها در رویکرد به اخبار»، (عبدالله بهمن‌پوری و عظیم موحدی):
- اختلاف آرای فقهی، امری طبیعی، رایج و ملموس بین فقهاست. این اختلاف نظرات می‌تواند معلول علل مختلفی باشد؛ مانند اختلاف در تقسیم‌بندی اخبار که شامل اختلاف نظر اخباریان و اصولیان می‌شود، یا تعارض اخبار و راه‌های علاج آنها و خود تعارض که دلایل و عوامل متعددی دارد.

عواملی مانند پیش فرض های فقیه در مراجعه به منابع فقه و یا دامنه اطلاع او از موضوعات احکام نیز می تواند از علل اختلاف آرای فقها باشد. نیز سند یک روایت از نظر فقه می تواند مقبول یا مردود باشد که خود در تصمیم گیری فقیه نقش عمده دارد.

دلایل دیگری نیز در اختلاف آرای فقها در رویکرد به اخبار نقش اساسی دارد که در این جستار مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژگان: سنت، تعارض، سند روایت، جهت صدور روایت، دلالت روایت، مفهوم روایت.

فصلنامه تخصصی فقه اهل بیت شماره ۵۹-۵۸، سال پانزدهم، تابستان - پاییز ۱۳۸۸.

فهرست مقالات:

۱. شهید اول و سازماندهی نهاد مرجعیت، آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی، ص ۳؛
 ۲. ازدواج مرد مسلمان با زن اهل کتاب/۲، آیت الله سید موسی شبیری زنجانی، ص ۱۰؛
 ۳. لقطه و مجهول المالك/۳، آیت الله سید کاظم حائری، ص ۴۱؛
 ۴. شرکت «اعمال» در فقه اسلامی، آیت الله جعفر سبحانی، ص ۶۷؛
 ۵. عیوب موجب فسخ نکاح، آیت الله رضا استادی، ص ۹۴؛
 ۶. اهلیت حقوقی، شناسایی سن بلوغ و تأثیر آن در تکلیف/۱، شیخ حسن جواهری، ص ۱۲۹؛
 ۷. نماز خوف در قرآن، روح الله ملکیان، ص ۱۶۲؛
 ۸. نقد ربای تولیدی، رضا محمدی کرجی، ص ۱۸۱؛
 ۹. وقوف در عرفات با عامه، حسن کاشانی، ص ۲۰۶؛
 ۱۰. نکته‌ها/۲۰، رضا مختاری، ص ۲۷۰؛
 ۱۱. تأملی در «دائرة المعارف فقه علی بن ابی طالب علیه السلام»، خالد غفوری، ص ۲۷۶؛
 ۱۲. همراه با دایرة المعارف فقه اسلامی، ص ۳۱۵؛
 ۱۳. همراه با دانشنامه آثار فقهی شیعه، فقه القرآن راوندی، خلیل گریوانی، ص ۳۲۵؛
 ۱۴. گزارشی از همایش «کرسی نظریه پردازی اجتهاد متوسط»، سید فرید حاجی سیدجواد، ص ۳۵۵.
- چکیده مقاله «اهلیت حقوقی شناسایی سن بلوغ و تأثیر آن در تکلیف/۱»، (حسن جواهری):
- موضوع اصلی مقاله، مسئله سن و نشانه‌های بلوغ است، گرچه قبل از آن، به مسئله اهلیت در فقه و حقوق موضوعه پرداخته شده و تفاوت‌های آن دو بیان شده است.

مؤلف در بحث بلوغ ضمن بررسی ادله قرآنی و روایی، به نکاتی در حد و مرز تصرف کودک در اموال، اسلام و عبادات کودک و مجازات‌های تعزیری وی و در پی اینها به بلوغ و نشانه‌های آن پرداخته است. نشانه‌های بلوغ - که شاخص مرز کودکی از بزرگسالی است -، محور اصلی مقاله است. مؤلف در بخش اول به نشانه‌های طبیعی بلوغ و سپس به شناسایی بلوغ به واسطه سن اشاره دارد. کلیدواژگان: بلوغ، اهلیت، کودک، رشد.

کاوشی نو در فقه اسلامی، شماره ۶۱، پاییز سال ۱۳۸۸.

فهرست مقالات:

۱. روش فقهی و حدیثی شهید اول، محمدحسن ربانی، ص ۳؛
 ۲. شهید اول، پایه‌گذار قواعد فقهی، صاحب محمدحسین نصار؛ مترجم: عبدالله امینی‌پور، ص ۲۰؛
 ۳. اشباه و نظایر فقهی از دیدگاه شهید ثانی، غالب الناصر؛ مترجم: عبدالله امینی‌پور، ص ۵۴؛
 ۴. پیشگامی شهید اول در تدوین قواعد فقهی، سید منذر حکیم؛ مترجم: عبدالله امینی‌پور، ص ۹۲؛
 ۵. روش علمی شهید ثانی در رجال و حدیث، محمدحسن ربانی، ص ۱۲۹؛
 ۶. اسرار الصلاة شهید ثانی، علی اکبر زمانی‌نژاد، ص ۱۵۷.
- چکیده مقاله «اشباه و نظایر فقهی از دیدگاه شهید ثانی» (غالب الناصر، مترجم عبدالله امینی‌پور):
- شهید ثانی در کتاب‌های الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة و مسالک الافهام فی شرح شرائع الاسلام از اسلوب «تنظیر و اشباه و نظایر» همواره در مسایلی بهره می‌گیرد که قصد دارد در آنها حکم مطلوب را در موضوع مورد بحث ارایه دهد.
- این نوشتار افزون بر تحلیل اسلوب تنظیر، نقش اشباه و نظایر را در استنباط و میزان حجیت آن بررسی می‌کند